

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

III. An Logica sit scientia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

utque directiue, vel utque elicitiue, concedo consequentiam; in eodem enim actu, qui simul est actus Logice docentis assigno respectum ad vnum habitum, à quo quatenus est docens procedat, & ab alio à quo procedat quatenus vrens: ergo non possunt procedere ab eodem habitu vnus elicitiua, & alter directiue, nego consequentiam; volitio enim cuiuscumque obiecti directiue procedat à cognitione, & media hac ab habitu, & principio à quo procedit elicitiue cognitio, & nihilominus cognitio, & volitio specie differunt.

20 Obiicit: sequi ex nostra doctrina habitum Logice vrentis adhuc respectu huius actus non esse vnum simplicem sed duplicem, vnum directiuum, & alium elicitiuum. Respondeo respectu eiuſdem actus tantum dari vnum habitum Logice vrentis, qui directiue concurret ad actum, hunc vero connotare alium habitum à quo elicitiue procedat talis actus, qui non dicitur habitus Logice vrentis, sed habitus illius scientie ad quem secundum se pertineat actus ille, qui dicitur Logica vrens, sicuti potentia intellectiua, quæ est directiuum actuum voluntatis connotat potentiam volitiuam, à qua actus voluntatis elicitiue procedant, quia illius munus est dirigere mediis propriis actibus actus elicandos ab aliis potentiis, & ita elicitiua dicitur respectu propriorum actuum, & directiua respectu actuum potentie volitiue, non tamen dicitur dari duplicem potentiam directiuam respectu eiuſdem actus volitiue potentie. Sic contingit in habitu Logice vrentis, cuius est mediis propriis actibus dirigere actus elicandos ab alio habitu, & respectu illorum propriorum actuum, quos immediatè elicit, dicitur Logica docens, seu habitus Logice docentis; & respectu aliorum, quos ab alio habitu elicandos dirigit, dicitur habitus Logice vrentis. Et sic actus voluntatis, quia dirigitur ab actu intellectus, supponit potentiam volitiuam tanquam principium elicitiuum, & potentiam intellectiuam, quæ est principium elicitiuum intellectiue, quæ dirigitur, tanquam principium directiuum remotum; sic actus Logice vrentis, quia est actus peculiaris scientie directus actu Logice docentis supponit tanquam principium elicitiuum proximum habitum talis scientie, cuius est proprius, & habitum Logice docentis, qui est principium elicitiuum proximum actus, quo dirigitur, tanquam principium directiuum remotum, qui quatenus directiuus est dicitur habitus Logice vrentis.

21 Obiicit vltimò: Is qui conficit plures demonstrationes Philosophicas in *Dary* absque vllis præceptis Logice, facilis est ad faciendas alias demonstrationes in *Dary*: ergo per actus aliarum scientiarum constituitur quis facilis ad faciendos syllogismos, & sic ad alia sciendi instrumenta conficienda: ergo actibus aliarum scientiarum acquiritur habitus Logice vrentis: ergo habitus Logice vrentis non distinguitur ab aliarum scientiarum habitibus. Respondeo hominem absque arte conficientem syllogismos, aut alia sciendi instrumenta, constitui facile ad syllogismos, seu alia sciendi instrumenta faciendia; hunc tamen neque habere actum, aut habitum Logice vrentis, quia actus Logice vrentis est syllogismus factus cum directione artis Logice, & habitus huius actus est facilitas ad faciendos syllogismos præceptis Logice directos, ille vero qui syllogismos sine præceptis Logice efficeret, quantumvis facilis esset ad illos, neque syllogismos ex arte faceret, quod est habere actum Logice vrentis, neque facilis esset ad faciendos syllogismos arte directos, quod est habere habitum vrentis Logice: Sicut qui ex experientia, & nulla Medicinæ regulâ ductus medendi facilitatem habet, nullo Medicinæ docentis, aut vrentis habitu gaudet, quia habitus Medicinæ non est facilitas ad medendum, sed facilitas ad medendum actibus directis Medicinæ præceptis.

PUNCTVM III.

An Logica sit scientia.

1 Plures ingenio circa easdem questiones oppositas sententias, quarum rationem disconuenientie si illius expendissent auctores, facile inter se conuenirent, & perlongis, & valde prolixis disputationibus parcerent, agnoscetes tantâ operâ questionis materiam dignam non

esse, totamque resolui in puram de nomine questionem. In his est, quam præfixus titulus proponit, in qua multum de nomine dissertatur, ut ex dicendis constabit, in quibus accuratè discernam illa, in quibus tantum de nomine dissentio ab his, in quibus de re ipsa potest esse contentio.

Logicam non esse scientiam defendunt nonnulli antiquis, quos referunt Nostri Conimbricenses, quæst. 4. Prooem. art. 3. Hos sequuntur Pereira lib. Philosophiæ cap. 1. P. Vallius part. 1. Prolegomenorum quæst. 4. c. 10. P. Smigletius disp. 2. quæst. 5.

Logicam propriissimè esse scientiam defendunt D. Th. 4. Metaphys. cap. 4. sect. 4. Scot. quæst. 1. vniuersalium, Conimbr. supra. Toletus quæst. 2. Prooemij, Hurt. disp. 2. sect. 1. §. 2. Arriag. disp. 3. sect. 3. Merinero disp. vnic. prooem. q. 3. qui omnes asserunt Logicam docentem esse scientiam, licet de Logica vrente diuersimodè loquantur. Patrociniatur eidem sententiæ quàm plures antiqui Philosophi apud Conimbr. supra.

Ex his, qui asserunt Logicam non esse scientiam nullus est, qui neget Logicam habere plures demonstrationes, & ex principiis per se notis per legitimas illationes plures conclusiones deducere, hoc tamen non obstantè asserunt Logicam non esse scientiam, quia plures habet conclusiones non scientificas, sed tantum ex principiis probabilibus deductas. En egregiam de nomine questionem inter Patronos vtriusque sententiæ conueniunt omnes Logicam habere aliquos actus scientificos, & alios tantum probabiles, & dissentiant, an ratione actuum scientificorum scientia sit absolute dicenda, non obstantibus probabilibus, vel an non ita sit dicenda ratione actuum probabilium non obstantibus actibus scientificis: In questione de nomine cum illis eo, qui asserunt actus probabiles, & non scientificos non impedire Logicam ratione aliorum actuum scientiam dici, si ex alio capite reliqui actus absolute scientifici sint: quamlibet enim scientiam totalem absolute nomine scientiæ appellamus, etiam si secundum aliquas sui partes probabiliter tantum circa obiectum feratur, dum tamen secundum alias scientificè procedat: Si enim totalis scientia absolute scientia dicenda non esset, quoties probabiles aliquos actus includit, neque Philosophia, neque Metaphysica scientiæ essent dicendæ, cum plures conclusiones includant tantum probabiliter deductas.

Alij verò Logicam à ratione scientiæ excludunt, quia non est speculatiua, sed practica, & Aristoteles nomine scientiæ tantum intellexit Metaphysicas scientias. Et aliam de nomine questionem in qua auctores, qui affirmant, & alij qui negant Logicam esse scientiam, admittunt Logicam demonstratiue, & practice procedere circa suum obiectum, & postea disputant an possit scientia dici necne, ex eo quod practica sit. Quæ quidem questio ad hunc locum trahenda non esset, in quo debeamus supponere quid sit scientia, seu quid debeamus intelligere hoc nomine scientia, & postea examinare an ratio significata per nomen Logice conueniat. Est ergo in hac questione firmum inter auctores, Logicam esse scientiam, si per scientiam actualem tantum intelligamus cognitionem legitime deductam ex principiis euidentibus, & per se notis: est etiam inconciliabile inter illos, qui affirmant scientiam esse practicam, Logicam non esse scientiam dicendam, si nomine scientiæ actualis non intelligatur quæcumque legitima conclusio ex principiis euidentibus, & per se notis, sed illa quæ speculatiue circa suum obiectum versatur. Est ergo tota dissensio in hac materia an tantum conclusio euidens purè speculatiua dicenda sit actualis scientia; an etiam qualibet conclusio euidens etiam practica talis sit dicenda; quæ est purè de nomine, vel ad summum de mente Aristotelis, de qua possumus disputare inquirentes an Aristoteles nomine scientiæ intellexerit tantum scientias speculatiuas, & etiam eodem nomine practicas voluerit intelligi. Aristotelem tantum intellexisse nomine scientiæ scientias purè speculatiuas, dum *o. Ethic. cap. 3.* habitus, virtutes diuise in Intellectum, scientiam, Sapientiam, Prudentiam, & Artem, ostendi Controu. 1. Punct. 5. eodemque sensu loquutum esse dixi 1. Poster. text. 5. alius 7. & 2. Metaphys. text. 3. vbi scientias practicas excludit à ratione scientiæ. Verumtamen ibid. retuli Aristotelem *o. Metaphys. textu 1.* vbi scientias practicas absolute nomine scientiæ appellauit. Ex quo intuli locis primo citatis non intellexisse Aristotelem scientiæ

scientiæ nomine omnem scientiam propriè dictam, sed rationem perfectissimam scientiæ, quæ est in scientia speculatiua, & tandem conclusi in fine Punct. 5. citati, questionem esse purè de nomine, an scientiæ practicæ absolute scientiæ dicenda sint necne; quod iterum affirmo. In quaestione ergo de nomine, cuius neutra contradictionis pars poterit probari ex alio capite, quàm ex Doctorum usu, affirmo scientias practicas absolute scientias esse dicendas, quia communis hominum consensus cuiusque conclusioni euidenti nomen actualis scientiæ imperitur.

6 Verumtamen sunt alij, qui ex natura cognitionis practicæ nonnullas proprietates cum ratione scientiæ repugnantes deducere intendunt, quorum fundamenta adducam, & soluam, vt ex omni capite constet Logicam absolute scientiam esse dicendam, etiam si secundum omnes suos actus practica sit.

7 Obijciunt primò: De ratione scientiæ est, vt sit de iis quæ sunt talia secundum naturam, non ex nobis; sed quæ in se ipsis, & in sua natura, & non in nobis principium habent. Sed practica cognitio non versatur circa obiectum, quod sit tale ex natura rei, sed ex nobis: ergo cognitio practica non potest esse scientifica, seu actualis scientia. Maior probatur ex Arist. 6. Ethic. cap. 3. Minor probatur ex ipsa natura cognitionis practicæ, cuius est dare esse obiecto. Consequentia videtur legitima. Respondeo Aristotelem nomine scientiæ non semper intellexisse scientiam in tota sua latitudine, sed aliquando illud contraxisse ad rationem perfectissimam scientiæ, quapropter etsi conditio in maiori propositione appositæ tantum conueniret scientiis speculatiuis, non ideo à ratione scientiæ, scientiæ practicæ essent relegandæ: quia doctrinam ad Philosophi auctoritatem satisfacio. Iam ad doctrinam Maioris propositionis secundum se sumptam, Respondeo non esse inconueniens principium existentie obiecti esse in ipsa cognitione, ad hoc vt cognitio versetur scientificè circa illud, quia etiam obiectum à cognitione producatur, dicitur tale secundum suam naturam, quia ex sua natura habet non posse existere sine his prædicatis essentialibus, & repugnare sine ipsis existere, quod est habere esse ex sua natura omni modo, quo illud potest habere ens creatum, quod essentialiter debet ab alio dependere. Rem explico: agit Philosophia speculatiue de homine, Logica practice de syllogismo; differunt ex eo, quod cognitio Philosophica, non est principium hominis, & cognitio Logica est principium syllogismi, quæ differentia reperitur in ipsis obiectis in ordine ad easdem cognitiones, quorum vnus procedit à cognitione practica tendente circa illud, & aliud non procedit à cognitione speculatiua, quæ respicitur. Ceterum sicuti syllogismi existentia habet esse à cognitione practica, tanquam à principio, hominis existentia habet esse ab alio principio, à quo procedit, cum non sit à se; & sicuti dicimus hominem habere à se, seu ex se sua prædicata essentialia, verbi gratia esse animal & rationale, quia repugnat esse hominem, quin sit animal rationale, sic syllogismus habet ex se, seu à se sua prædicata essentialia, quia repugnat dari syllogismum, qui non constet tribus terminis certis, fixisque ratione dispositis, neque minus repugnat dari syllogismum in *Barbara* non compositum tribus terminis, quorum vnus qui dicitur medium sit subiectum Maioris propositionis, & prædicatum Minoris, & alius, qui dicitur maior extremitas sit prædicatum Maioris, & Conclusio. & alius, qui minor extremitas dicitur sit prædicatum Minoris, & Conclusio, quàm repugnat dari hominem, qui non sit animal rationale: ergo in eo sensu in quo potest dici obiectum creatum scientiæ speculatiue habere essentialiam à se, seu ex se, quia illam aliter habere non potest, quàm ab aliquo principio, quodcumque sit illud, à quo producatur, poterit idem dici de obiecto scientiæ practicæ.

8 Obijciunt secundò: Obiectum cognitionis practicæ potest hac vel illa ratione produci, bene & malè fieri: ergo non habet ex se determinatam prædicatam, de quibus possit dari scientia. Respondeo idem obiectum cognitionis practicæ, v. g. syllogismum in *Barbara*, seu in alia quacumque figura, non posse diuersis rationibus produci, neque indifferens esse, vt bene, malè fiat, sed necessario certam quadam ratione producendum esse, & rectè esse faciendum, si talis syllogismus faciendus sit, scientia enim

practica non eò tendit, vt rectè fiat aliquod obiectum, quod indifferens est vt bene vel malè fiat, sed ne loco obiecti producendi, quod per se ipsum rectum est, & non potest eo ipso quod fiat non rectè fieri, producat aliud obiectum quod per se ipsum declinet à dictamine scientiæ practicæ, aliter fieri nequeat. Patet hoc in quocumque syllogismo, qui est obiectum scientiæ practicæ, qui per se ipsum est conformis, aut disconformis regulis artis, & nunquam fieri potest vt syllogismus ille, qui semel est disconformis, fiat conformis, aut è contra, idemque est dicere: syllogismus iste non est rectè factus iuxta syllogismi regulas, ac dicere, syllogismus iste, seu propositiones istæ, quæ syllogismi loco ponuntur non sunt syllogismus, neque ex illis syllogismus resultat: idem dico de quocumque sciendi instrumento, idem enim est dicere, hæc definitio, seu hæc diuisio, seu hæc demonstratio est vitiosa, ac dicere hæc definitio, aut diuisio, aut hæc demonstratio simpliciter talis non est.

Obijciunt tertio: Omne obiectum cognitionis practicæ est illud, quod fieri potest à nobis: sed illud quod fieri potest à nobis est singulare: ergo omne obiectum practicum est singulare. Sed de singularibus non datur scientia: ergo de obiecto cognitionis practicæ non potest dari scientia: ergo cognitio practica, quæ versatur circa tale obiectum, scientia non est. Hurtadus disp. 1. Metaphysicæ, 6. subsect. 4. asserit posse dari scientiam de singularibus, quia de his numero celis, qui de facto sunt inquirunt Philosophia, an constant materia, & formâ: & quia cum queritur de magnitudine cæli Empyreæ, Solis, & Lunæ agitur de hoc cælo Empyreæ, & de hoc Sole, & Luna, quæ de facto sunt, & ex his singularibus doctrina ad alia similia deducitur. Similiter demonstrat Astrologus hanc numero eclipsim crastinâ die futuram, & hanc numero stellarum coniunctionem, quæ motu naturali calorum mediâ hac nocte continget.

Non hæc conuincunt dari scientiam de singularibus quatenus singularia sunt, & vltimas differetias individuales includunt, quia cum inquirunt de his numero celis, qui de facto sunt, an constant materia, & formâ, non de illis inquirunt formaliter vt sunt talia individua, quia etiam si essent alij cæli numero diuersi cum proprietatibus omnino similibus, quos neque sensus neque intellectus humanus ab his posset discernere, idem eodem modo de illis disputaret; sed demonstratio si qua est in hac materia, procedit de his celis quatenus conueniunt cum aliis eiusdem rationis cum ipsis, qui eorum locis possent produci. Idem dico de eclipsi, & siderum coniunctione, quas demonstrat Astrologus: non enim illas demonstrat, quatenus sunt talia individua, neque quatenus procedunt ab hac ratione individua motus, sed secundum rationem communem quæ comprehendit aliam indiuiduam eclipsim, & aliam indiuiduam coniunctionem, quæ ab alio numero calorum motu, & ab aliis celis numero distinctis possent contingere.

Respondeo obiectum cognitionis practicæ esse obiectum quod potest fieri à nobis, nihilominus posse esse rationem communem, & vniuersalem materialiter sumptam, seu quæ sit vniuersalis per ipsam cognitionem, quia hæc ex parte obiecti nihil aliud dicit, quàm plura individua, quorum vniuersalitas, non supponitur ad ipsam cognitionem, quia in mea sententia vniuersalitas à cognitione non distinguitur, & in sententia aliorum fit per ipsam cognitionem. Ad formam argumenti respondeo cõcessâ maiori distinguendo minorem. Obiectum quod potest fieri à nobis tantum est hoc numero singulare, & non aliud, nego: hoc singulare, & illud singulare vnumquodque vt distinctum ab alio, concedo. Deinde distingo consequens: ergo obiectum cognitionis practicæ debet esse hoc singulare, & non aliud, nego consequentiam: debet esse hoc singulare, & illud singulare, concedo consequentiam. Deinde distingo minorem seu secundum antecedens, sed de singularibus non datur scientia, distingo minorem; de singularibus non datur scientia, quatenus cognoscuntur secundum rationem communem omnibus, & instar vnius nostro modo concipiendi, in réque omnibus similem, nego: secundum rationem illam quæ est propria huius numero indiuidui vt distincti ab aliis, transeat. Itaque cognitio practica respicit plura individua, quorum quodlibet possumus ex vi illius cognitionis efficere, etas

intercedit tamen duplex differentia; prima est, quod una, eademque practica cognitio attingit simul omnia individua, quæ non nisi successivè & per distinctas actiones nos possumus efficere. Secunda, quod ex vi cognitionis practice scientificæ, quæ omnia individua, quæ à me fieri possunt confunduntur, & ab illis præcinduntur, siue ex parte actus, siue ex parte obiecti, differentia individualis, ex vi tamen actionum, quibus sunt neque datur confusio aliqua individuum, neque differentiarum præcisio, quia licet intellectus vim habeat præcindendi vnum prædicatum ab alio ex his, quæ sunt in obiecto, nulla potentia effectiva neque ipse intellectus potest similem præcisionem exhibere circa effectum. Itaque ex vi cognitionis præcindentis, per quam fit siue actiue, siue formaliter obiectum vniuersale; datur actio non præcindens: seu hæc numero praxis, quia ex vi cognitionis; quæ ego dico, syllogismus in *Darj* constat tribus terminis hac ratione dispositis, quæ se extendit ad omnes syllogismos, qui in *Darj* fieri possunt, & præcindit à differentia individuali cuiusque, habet intellectus sufficientem directionem, vt oblati hac aut illa materia, in hac seu in illa possit syllogismus in *Darj* conficere.

12 Obiicies: Cognitiones scientificæ sunt æternæ veritatis, & habent obiectum necessarium. Sed id quod potest à me fieri non habet æternam veritatem, siquidem in tempore fit, neque est obiectum necessarium, siquidem potest non fieri: ergo non est obiectum scientiæ. Respondet. Cognitiones scientificas dici æternæ veritatis, & necessarias, non quia annuncient aliquod obiectum existens ab æterno, seu necessarium secundum existentiam, sed quia de obiecto siue necessario, seu contingentem, secundum existentiam ab æterno, vel in tempore existenti enunciant ea, quæ illi sunt essentialia, præcisè quatenus essentialia, seu quatenus connexa cum subiecto in quocumque statu consideretur, siue existens, siue tantum possibile, exempli gratia, hæc propositio, *homo est animal rationale*, dicitur æternæ veritatis, quia tantum significat implicare dari hominem, qui non fit animal rationale, quod per totam æternitatem verum est, quia nullum æternitatis instans assignabis, in quo deest homo, qui non fit animal rationale, etsi quocumque instanti homo existens contingenter existat, & in illo poterit non existere. In hoc sensu de syllogismo, quem contingenter in tempore conficio potest dari propositio veritatis necessaria, & æternæ, hæc enim veritas, *syllogismus in Darj constat tribus terminis hac ratione dispositis*, ab æterno prolata esset vera, quia sicut implicat dari hominem in aliquo æternitatis instanti, in quo non fit animal rationale, sic implicat in aliquo æternitatis instanti dari syllogismum in *Darj*, qui non constet tribus terminis hac ratione dispositis. Eodem sensu omnes conclusiones ab æterno veritatem, & necessitatem habent, ab æterno enim est obiectum huius propositionis, *Definitio constat genere & differentia*, hoc est, eo ipso quod fit definitio, in quacumque materia illa fit constabit genere, & differentia, & ab æterno esset verum dicere, *definitio est clarior definitio*, hoc est eo ipso quod fit definitio, in quacumque materia illa fit, erit clarior suo definito: ex hoc ergo capite non repugnat cognitionem practicam tendere scientificè in obiectum ex vi illius in tempore, & contingenter productum, cum de obiecto contingentem secundum existentiam possint dari enunciationes necessariæ, & veritatis æternæ.

Ex hoc inferes verum non esse, quod docet Smilæti, disp. 2. quæst. 5. pag. 173, essentiam subiecti practici dependere à nobis, & à nobis constitui, & ita omnem conclusionem practicam dependere ex altera premissa contingenti, quia etsi medium in maiori necessariò coniungatur cum passione, in minori contingenter coniungitur cum subiecto, quæ contingentia impedit absolutam propositionem conclusionis. Quam doctrinam hoc Logico exemplo confirmari dicit. *Omnis syllogismus constans talis dispositione recte concludit: syllogismus in Barbara constat tali dispositione terminorum: ergo syllogismus in Barbara recte concludit*: in quo syllogismo manifestum esse ait, medium necessariò coniungi cum passione; in minori autem affirmat, contingenter cum suo subiecto coniungi; nam quod syllogismus ille sit in *Barbara*, & quod habeat talem dispositionem non provenit ex natura rei, sed ex intellectu

nostro talem structuram syllogismi consciente ad finem recti discursus.

13 Rem non ita se habere constat ex doctrina tradita, quia quod syllogismus ille, qui de facto est in *Barbara* sit in *Barbara*, & talem dispositionem terminorum habeat, tantum potest à nostro intellectu dependere, quatenus dependet à nostro intellectu fieri talem syllogismum, in quo sensu etiam pendet à Ioanne generante Petrum, hunc esse hominem, & esse animal rationale, quia sicuti syllogismus, qui est in *Barbara* non existeret, si non fieret à nostro intellectu, sic Petrus, qui est animal rationale, non existeret si non procederet à Ioanne, vel ab alio loco Ioannis, & sicut implicat Petrum produci à Ioanne, vel à quocumque alio, quin Petrus euadat homo, & animal rationale, sic implicat hunc syllogismum, quem dicimus esse in *Barbara* produci ab intellectu, quin euadat *Barbara*, & cum hac terminorum dispositione, quæ essentialiter constat, ita vt si in aliquo terminorum alteraretur dispositio, non solum non esset syllogismus in *Barbara*, sed neque esset idem syllogismus, quia physicè esse, hunc syllogismum, esse in tali figura, & habere hanc terminorum dispositionem sunt omnino realiter idem. Quomodo autem regulæ artis deseruiant vt syllogismus sit in *Barbara* dixi supra. Regulæ autem artis vt sepe dixi non deseruiunt, vt syllogismus idem indifferens vt sit, vel non sit in hac figura, de facto sit in illa, sed vt ex innumeris syllogismis probabilibus, quorum hic essentialiter est in *Barbara*, ille in *Darj*, ille in *Cesare*, & ille in *Datapti*, & aliis conceptibus qui syllogismorum apparentiam habent, & syllogismi non sunt, à nobisque propter illam fallacem apparentiam syllogismi fallaces appellantur, de facto intellectus noster eliciat hunc syllogismum præ alio, qui essentialiter est in illa figura, in qua nos intendimus syllogismum conficere.

Ultimò adduci solet quoddam problema Aristotelis asserentis absurdum esse simul querere scientiam, & modum sciendi: Sed Logica est modus sciendi: ergo non est scientia, aliàs in Logica simul daretur scientia, & modus sciendi, & qui Logicam inuestigaret, quæreretur simul scientiam, & modum sciendi. Plausibilis inter Doctores solutio est, Aristotelem fuisse loquutum de scientia distincta à modo sciendi, & tantum intendisse absurdum esse simul querere Logicam, & scientiam aliam à Logica distinctam.

15 Hic latè nonnulli disputant, an Logica non tantum vt docens, sed vt vtens sit scientia? Huic quæstioni facilè respondeo: Logica vtens formaliter est quodlibet sciendi instrumentum in quacumque materia confectum, seu ad quacumque scientiam pertinens vt actu directum, & dependens à præceptis Logicæ: sed hunc syllogismum, quem ego conficio, actu dirigi Logicæ præceptis, & ab illis dependere, est quædam extrinseca denominatio, quia absque vllis præceptis, etsi non ita facilè posset fieri idem met syllogismus, & non pertinet formaliter ad tendentiam syllogismi directi in suum obiectum: ergo non pertinet ad rationem formalem scientiæ: ergo Logica vtens vt vtens non est scientia. Priorem consequentiam probor: ratio scientiæ est intrinseca actui, & dicit respectum ad obiectum. Sed ratio formalis vtentis non est intrinseca actui, neque dicit respectum ad obiectum: ergo ratio formalis vtentis, non est ratio formalis scientiæ: ergo actus Logicæ vtentis vt vtentis non est scientia. Ex hoc infero actum Logicæ vtentis vt vtentis nunquam esse scientiam formaliter; materialiter autem aliquando non ita, quia aliquando actus directus præceptis scientificus est.

16 Logicam docentem, vt docentem vulgò dicitur esse scientiam, quod non ita intelligendum est, vt omnis formalitas docentis, seu omnis docendi ratio sit ratio formalis scientiæ, quia in Logica docente plures sunt actus tantum probabiles, qui nulla ratione, neque formaliter vt docentes, neque materialiter sumpti scientifici sunt. Respectus docentis est respectus ad obiectum, de quo Logica ostendit quæ ratione faciendum sit, quod potest docere conclusione deducta ex principiis probabilibus, & tunc talis doctrina formaliter non erit scientia; & potest docere modum quo faciendum sit sciendi instrumentum per medium euidens, seu conclusione deducta ex præmissis euidens, & tunc talis doctrina, seu talis docendi modus erit formaliter scientia, ad cuius rationem formalem

malem spectat tendentia in obiectum, quod ex vi illius apparet per medium evidens. Ex hoc infero Logicam docentem ut docentem præcisè sumptam non esse scientiã, quia potest dari actus Logicæ docentis, qui scientia non sit; Logicam verò ut docentem, seu ut ostendentem modum quo faciendum est sciendi instrumentum per medium evidens, seu conclusionem deducta ex præmissis evidentiis formalissimè esse scientiam.

18 Omnia quæ de actibus Logicæ ut sic, & de actibus Logicæ docentis & vtentis huc vsque diximus disputantes, an illis ratio scientiæ actualis conveniat, eodem prorsus modo transferenda sunt ad habitus, à quibus procedunt; ille enim habitus dicitur habitualis scientia, qui est principium actus, qui est scientia actualis; & habitus, qui huiusmodi actus principium non est, nullatenus habitualis scientia dicitur.

PUNCTUM IV.

An Logica sit ars.

1 Incidimus in egregiam de nomine quæstionem, quam sine contentione adhuc illorum, qui de hac re contentunt, breuiter definiam. Logicam esse artem defendunt P. Fonseca 2. Met. cap. 3. quæst. 2. sect. 4. P. Vasq. 1. 2. disp. 85. cap. 1. & pauci ex antiquis apud Vallium modò citandum. Dialecticam non esse artem defendunt P. Tolet. q. 4. de Dialectica in communi propè finem, P. Vallius Part. 2. Prolog. q. 4. cap. 10. P. Smigletius disp. 2. sect. 5.

2 Aristoteles artem definit: *Habitus cum ratione factiuus*, quæ differt à prudentia, quam definiuit idem Philosophus: *Habitus cum ratione actiuus*, per ly *factiuus*, cuius verbi expositio est totum huius difficultatis negotium. Dixi Controu. 1. Punct. 1. Aristotelem factionem appellasse, omnem actionem siue internam, siue externam distinctam ab habitu voluntatis, quod inferebam, ex eo, quod in illa diuisione habitus in Intellectum, Sapientiam, Prudentiam, & Artem, nomine artis scientias practicas intellexerit, & nomine scientiæ speculatiuas tantum comprehenderit. Iuxta hanc definitionis Artis expositionem, Logicam esse artem compertum est, quia est habitus cum ratione præscribens quæ ratione faciendæ sint sciendi instrumenta, quæ sunt operationes intellectus distinctæ à voluntatis operationibus. Neque ars secundum hanc acceptionem desumpta opponitur cum ratione scientiæ, potius omnes scientias practicas comprehendit.

3 Alij ex Aristotele probare intendunt factionem esse actionem, quæ præter ipsam habet aliquod opus externum quod post se relinquit, sicuti ars adificandi post actionem relinquit adificium post illam perseuerans. Ex eodem capite iidem affirmant Aristotelem 1. Magnorum Moraliũ c. 33. negare citharizationem esse factionem, quia non relinquit opus post se. Iuxta hanc artis acceptionem Logicam non esse artem compertum est, quia operatio, ex cuius sciendi instrumentum constituitur, nullum opus post se relinquit, & ita habitus, ex vi cuius fit sciendi instrumentum habitus factionis dici nequit, & consequenter habitus factiuus dici non potest. Ex hoc capite à ratione artis P. Toletus, P. Vallius, & P. Smigletius supra citati Logicam excludunt.

4 Tota hæc quæstio deuoluitur ad inquirendum, quid Aristoteles intellexit per nomen *factiuus* in definitione posito, & quid idem Philosophus per factionem intelligat, cuius principium nomine *factiuus* significatur, in qua video nobiles Aristotelis interpretes asserentes Aristotelem nomine *factiuus* intellexisse principium operationis externæ, ideo ab hac expositione non recedo, iuxta quam dicendum est Logicam non esse artem. Standum tamen est dictis Controu. 1. Punct. 5. vbi dixi nomine artis omnes scientias practicas intellexisse Aristotelem, & ita nomen *factiuus* in definitione artis appositum extendendum esse ad omnes operationes etiam internas distinctas à voluntatis operationibus.

5 Quæ duo componentur si dicamus in prædicta definitione extendisse nomen artis, & rationem factiuæ, ad habitus, qui strictè loquendo factiuæ non sunt, & rationem factionis ad actiones, quæ non ita simpliciter debent appellari, sed tantum secundum quid propter similitudinem aliquam, quam habent in hoc quod est dirigi aliis actibus

intellectus, cum externis operationibus, quæ propriæ factiones dicuntur. Cum enim in eadem diuisione nomen scientiæ non in tota sua latitudine desumpisset, quatenus se extendit ad omnem scientiam, sed tantum pro scientiis speculatiuis, necessum fuit illi nomen artis extendere ad illa quæ tantum secundum quid, & propter similitudinem aliquam artes dicuntur, ut sub illo comprehenderetur ea, quæ nomine scientiæ sub quo legitime comprehendi debebant, continerentur. Potuit autem Aristoteles uti nomine scientiæ strictiori significatione, quam in se habet, ut ostenderet excellentiam scientiarum speculatiuarum, quarum comparatione practica scientiæ, etsi essentia scientiæ gaudeant, non simpliciter scientiæ appellandæ esse videntur. Supposita autem hac stricta acceptione scientiæ, necessum fuit laxà uti artis acceptione, ne scientiæ practica in illa diuisione non contentæ nomine scientiæ omnino à diuisione excluderentur.

PUNCTUM V.

An Logica sit scientia practica vel speculatiua.

1 R Euerdanda sunt in memoriam illa, quæ de natura scientiæ practica & speculatiua tradidi Controu. 1. Punct. 2. quibus præmissis faciliè præsentem dirimam quæstionem.

2 Prima sententia docet Logicam esse purè speculatiuam: sententiam hanc defendunt Scotus, quem sui sequuntur. Ex modernis Rada Controu. 3. art. 2. Faber in prologo sententiarum disp. 9. c. 1. Theodorus ibid. quæst. 4. Meriuero in Logica disp. vnica proœmial. quæst. 6. sect. 2. & apud hos plures ex antiquis Scoti discipulis. Eandem amplectuntur ex Thomistis non pauci, Capreol. q. 2. prol. Soncinas 6. Met. q. 2. Tabel. ibid. Scotus in Logica q. 4.

3 Secunda sententia docet Logicam partim esse practicam, partim speculatiuam: ita sentiunt P. Vasq. 1. part. disp. 4. n. 2. P. Suar. 2. Met. disp. 44. sect. 13. m. 54. P. Rub. q. 5. Procemij num. 14. Hurt. disp. 2. sect. 2.

4 Tertia sententia docet Logicam neque esse practicam, neque speculatiuam, neque vtramque differentiam secundum distinctos actus habere, quia neutram illarum propriè in se habet, & improprie aliquid vtriusque participat. Sententiam hanc defendunt Smigletius disp. 2. sect. 4. & P. Vallius part. 2. prolog. q. 4. c. 16. c. 15. 16. & 17.

5 Quarta sententia cui assentior asserit Logicam esse merè practicam. Defendunt hanc sententiam Fonseca 2. Met. c. 3. q. 2. sect. 4. Conimb. q. 4. art. vnico, Arriaga disp. 3. sect. 4. subsect. 2.

6 Prima sententiæ fundamentum est Logicam versari circa operationes intellectus, ex quo infero Logicam non esse practicam, quia ratio practici dicit ordinem ad praxim, & operatio intellectus praxis esse nequit, cum essentialiter sit speculatio, quæ praxi opponitur. Fundamentum istud impugnauit Controu. 1. Punct. 2. vbi contra Scotum, & illius asseclos probauit nostri intellectus operationem optimè posse rationem praxis habere, & hanc non dicere actionem distinctam à nostri intellectus operationibus.

7 Fundamentum secundæ sententiæ est, dari in Logica aliquos actus, qui practici esse nequeunt, quos postea obiciam contra propriam sententiam, & ostendam tales actus practicos esse, vel ad Logicam non pertinere.

8 Eidem ferè fundamento, quo prima, tertia innitur sententia, quæ asserit Logicam non esse propriè practicam, neque propriè speculatiuam, negat enim esse speculatiuam, quia non sistit in cognitione sui obiecti, & non affirmat simpliciter esse practicam, quia illius obiectum sunt nostri intellectus operationes, quibus ratio praxis conuenire nequit, quia hæc dicit actionem distinctam ab operationibus nostri intellectus. Concedo ergo huic sententiæ Logicam non esse speculatiuam propter rationem, quæ ipsa vtitur, & nego practicam dici non posse, quia vertitur circa operationes nostri intellectus, quibus ratio praxis conuenire non possit, ostendi enim loco citato optimè prædictam rationem praxis nostri intellectus operationibus conuenire. Quod si velis defendere praxim dicere actionem distinctam à nostri intellectus operationibus alicui testimonio Philosophi adhærens, contentio tantum poterit esse de Philosophi mente, in re enim omnes conuenimus Logicam dirigere nostras intellectus operationes, &